

Ryszard Ziemia

Ryszard Ziemia ze swoimi pracami

Ryszard Ziemia ze swoimi pracami

Ryszard Ziemia ze swoimi pracami

Oprawa artystyczna książki, fot. Irena Gałuszka

Oprawa artystyczna książki, fot. Irena Gałuszka

Oprawa artystyczna książki, fot. Irena Gałuszka

Oprawa artystyczna książki, fot. Irena Gałuszka

Oprawa artystyczna książki, fot. Irena Gałuszka

Ryszard Ziemba to bez wątpienia najwybitniejszy na świecie przedstawiciel rzadkiej sztuki oprawy artystycznej książki. Unikatowy, wszechstronny artysta, erudyta i bibliofil, wybitny znawca historii książki, myśliciel i humanista.

Absolwent Wydziału Filologii Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie. Uzyskał dyplom mistrzowski w zakresie introligatorstwa oraz zezwolenie konserwatora zabytków na wykonywanie prac w zakresie konserwacji papieru i pergaminu. Zawodowo związał się ze swoją uczelnią, gdzie przez kilka lat był starszym asystentem w Instytucie Filologii Polskiej, później pełnił funkcję konserwatora zbiorów specjalnych w Bibliotece Głównej WSP. Pracował też jako konserwator w Muzeum-Zamku w Łańcucie.

Kolekcja książek tworzona przez całe jego twórcze życie obejmuje ok. 500 eksponatów. Prace Ziembę można podzielić na 30 cykli. Jest wśród nich zarówno współczesna oprawa artystyczna, jak i oprawy wykonane technikami historycznymi, dziś już bardzo rzadko stosowanymi ze względu na stopień ich trudności i brak specjalistów. W przypadku większości z nich Ziemia był jedynym na świecie artystą znającym ich tajniki i potrafiącym je stosować. Jako przykład może tu posłużyć oprawa arcydzieła poezji perskiej i literatury światowej - „Gazeli wybranych” Haftza. Oprawił je stosując arcytrudną XV-wieczną technikę opraw perskich, której głównym elementem były niewiarygodnie cienkie, ażurowe „koronki” wycinane z cieniutkiej skóry i naklejane na jedwabne tło. Do dzisiaj uczeni nie wiedzą jaką techniką perscy artyści uzyskiwali taki efekt. Ziemia doszedł do niego sam po własnych studiach i próbach.

Oprawy Ryszarda Ziembę zarówno te współczesne, jak i historyczne, daleko przekraczają granice tradycyjnie pojmowanego introligatorstwa artystycznego, zarówno w wymiarze jakości i mnogości stosowanych technik oraz wyrazu artystycznego jego dzieł. Ziemia nie tworzył ozdobnych oprawek książek. To artysta, który wybrał książkę jako swoje medium. Interesowały go tylko te książki, których treść, filozofia i wizja autora, odnoszą się w jakiś sposób do jego wrażliwości, jego percepcji świata oraz interpretacji zjawisk. Każda z książek, które bierze na swój warsztat, była przez niego dogłębnie studiowana i przeżywana. Dlatego też oprawa, która powstawała, była wyrazem jego indywidualnej interpretacji - zdarzała się nieraz, że polemicznej w stosunku do autora. Końcowy efekt to książka, która zmienia się w dzieło sztuki, książka ujęta w jedyną, niepowtarzalną oprawę, która swą plastyczną formą wydobywa i unaczynia jej istotę.

Obcowanie z tymi oprawami to prawdziwa uczta artystyczna, intelektualna i estetyczna. Można powiedzieć, że stanowią swego rodzaju pomost pomiędzy wartościami sztuki dawnej a współczesnej. Są one na wskroś współczesne w swoim dążeniu do interpretowania świata, w swojej stylistyce i użytych środkach wyrazu artystycznego, a zarazem powalają kunsztem wykonania wymagającym sporej wiedzy historycznej oraz wprost niewiarygodnego mistrzostwa manualnego. Dodać do tego należy wyjątkowo wysublimowany smak artystyczny, oryginalne projekty graficzne, operowanie kolorem, nowatorskie wykorzystanie struktury materiałów. Cały proces tworzenia, od projektu do finalnego efektu, jest dziełem Ziembę. Wszystko wykonane jest ręcznie, w tym także czcionka i przyrządy sporządzane na potrzeby każdego indywidualnego projektu. Do swoich opraw używał najwyższej jakości materiałów - najdelikatniejszych szlachetnych skór, różnych gatunków papieru, roślin, drewna, kości słoniowej, metalu, jedwabiu, srebra, złota, bursztynu itd. Imponująca była także ilość stosowanych przez niego technik np.: drzeworyt, tłoczenia na ślepo i złotem, wypalanie, nacinanie, perfekcyjne mozaiki i wiele, wiele innych.

Zbiory Ryszarda Ziembę ze względu na historię rozwoju form książki można podzielić na dwie części: oprawy historyczne i współczesne. Część historyczna, to swoisty przegląd przez poszczególne epoki historii cywilizacji na przestrzeni 6 tys. lat. Są tu książki Babilończyków, Sumerów i Asyryjczyków. Książki Azteków, których tajemnicze pismo do dziś nie zostało odczytane. Książki indyjskie na liściach palmowych, Bataków z Sumatry pisane na korze brzozy i Kannarów. Książki starogreckie, koptyjskie, unikatowa księga rzymskich Cezarów wykonana na podstawie jej opisów znajdujących się w epigramatach Marcjalisa - prawdziwej kopalni wiedzy o formach książki starożytnej. Książki Chińczyków, oprawy perskie, niezwykle różnorodne w formie oprawy średniowieczne, np. klejnotowa, oprawy łańcuchowe, sakowe, płaszczowe (na świecie istnieją tylko trzy egzemplarze) i wiele wiele innych. Niektóre eksponaty są wykonane na podstawie opisów zachowanych tylko w literaturze pięknej, gdyż oryginalne egzemplarze się nie zachowały. Wszystkie powstały z użyciem oryginalnych technik i materiałów, lecz w autorskiej koncepcji artystycznej Ziembę. Każda z tych książek jest zapisana oryginalnym pismem przy pomocy narzędzi pisarskich używanych w danej kulturze. Poza walorami artystycznymi to istne kompendium wiedzy o rozwoju cywilizacji.

Największą i najważniejszą część kolekcji stanowią oprawy współczesne. Są pełne ekspresji i sztuki szaty graficznej, której wymowa oparta jest na oryginalnej i osobistej interpretacji znaczeń utworów. Przejawia się tu najpełniej bogata osobowość artystyczna twórcy, jego humanizm, swoiście pojęty romantyzm i ustawiczna potrzeba diagnozowania świata. Nowoczesna koncepcja graficzna opraw współgra z nowatorskimi, autorskimi koncepcjami technicznymi. Ziemia stosował technikę kolażu, plastycznego formowania skóry, nacinania, rozciągania, wypalania i wiele innych, niespotykanych dotąd w tej dziedzinie sztuki.

Swoistym dziełem życia jest kolekcja ponad 150 opraw książek Czesława Miłosza oraz publikacji jemu poświęconych. Książki Miłosza stanowią wyjątkową pozycję w zainteresowaniach intelektualnych Ryszarda Ziembę. Łączyła go z nim wspólnota wyznawanych wartości, szeroko pojmowany humanizm, poruszana problematyka sensu ludzkiej egzystencji. Wiele lat swojej twórczej pasji poświęcił Ziemia pracom nad nową formułą artystyczną dla tych książek, co zaowocowało wspaniałą, bardzo innowacyjną - w zakresie stosowanych technik i odważnej interpretacji kolekcją opraw książek Miłosza.

W cyklu opraw współczesnych znajdują się też książki Gombrowicza - największej fascynacji Ziembę - oraz wiele innych.

Następną część kolekcji stanowią oprawy ksiąg liturgicznych wielu religii świata (a wśród nich fantastyczna Tora, nad którą Ziemia pracował przez cały rok), oprawy nawiązujące do sztuki ludowej, oprawy z kręgu świata bajek i baśni. Oprócz tego bardzo interesująca kolekcja narzędzi pisarskich stosowanych na przestrzeni dziejów piśmiennictwa, w której znajdują się zarówno oryginalne eksponaty kolekcjonerskie, jak i wykonane przez artystę. Kolekcji tej towarzyszą wykaligrafowane przykłady wszystkich na świecie rodzajów pisma.

Niepowtarzalny kunszt artysty można również podziwiać w kolekcji książek miniaturowych. Miniatura jako specyficzna forma ekspresji artystycznej, uzyskała w wykonaniu Ziembę wyjątkowo zachwycającą formę. Sensacją w tej części kolekcji są najmniejsze książki świata o wymiarach 0,5 mm na 0,5 mm. Wykonane całkowicie ręczne - choć są tak mikroskopijne - iż nie sposób uwierzyć, że mogły powstać bez użycia współczesnej techniki.

Jest jeszcze wspaniała galanteria introligatorska - niezwykle wyrafinowane i wysmakowane luksusowe kasety, księgi pamiętkowe, pulpity itp. Oprawy książkowe to nie jedyna forma ekspresji twórczej Ryszarda Ziembę. W ostatnich latach wykonał on cykl, który nazwał „Apoteozami”. To nowoczesne kompozycje plastyczne, rodzaj instalacji, kolaży i form wizualnych, które stanowią swoiste credo jego twórczości i pokazują źródła jego twórczych inspiracji i fascynacji.

Ziemia był całkowitym ewenementem w dzisiejszych czasach. Jakość jego prac oszałamia i budzi niedowierzanie w czasach, w których takie pojęcia jak artysta i artyzm - w ich tradycyjnym rozumieniu - zostały programowo wyrugowane ze sztuki. Książka jako dzieło sztuki to być może jedyna przyszłość tradycyjnie wydanej książki.

Unikalność tej kolekcji polega również na tym, że żadna jej część nigdy nie była dostępna w obiegu komercyjnym.

Prace Ryszarda Ziembę były wystawiane na wystawach w kraju (m.in. w Muzeum Narodowym w Krakowie i Muzeum Historycznym Miasta Krakowa) i za granicą. Wszędzie wywoływały sensację i spotykały się z niezwykle entuzjastycznym przyjęciem zarówno autorytetów w dziedzinie sztuki, ludzi kultury, pisarzy i publicystów, jak i miłośników książki uwrażliwionych na piękno.

Ryszard Ziemia 18 stycznia 2013 r. otrzymał tytuł Zasłużony dla Miasta Rzeszowa.